

Beleidsplan Meer- en hoogbegaafdheid

Fatimaschool
katholiek
basisonderwijs

*“Fatimaschool: samen op weg naar jouw
hoogste trede!”*

Inhoud

Voorwoord	blz 3
Inleiding	blz 4
Missie en doelen	blz 5
Signaleren	blz 6,7
Kerdoelen	blz 7
Compacten en verrijken	blz 7,8
Versnellen	blz 8
In de klas	blz 9,10
Buiten de groep; MINDgroep	blz 11,12
Communicatie	blz 13
Eigenaarschap	blz 13
Bijsturen	blz 14
Bijlage 1 Persoonskernmerken meer-hoogbegaafde leerlingen	blz 16,17,18
Bijlage 2 Profielen Betts & Neihart	blz 19,20
Bijlage 3 De menstekening, Goodenough	blz 21,22
Bijlage 4 Intake vragenlijst nieuwe kleuters	blz 23 t/m 28
Bijlage 5 Kenmerken onderpresteerders	blz 29
Bijlage 6 Taxonomie van Bloom	blz 30,31
Bijlage 7 Denksleutels	blz 31,32,33
Bijlage 8 Excecutieve functies	blz 34
Bijlage 9 Verrijkingsmaterialen	blz 35,36
Bijlage 10 Versnellingswenselijkheidlijst	blz 37

Voorwoord

Onderwijs minister Slob benadrukt dat passend onderwijs gaat over alle leerlingen met een ondersteunings- of ontwikkelvraag. 'Dat zijn niet alleen leerlingen met een beperking of een leerprobleem, maar ook leerlingen met een ondersteuningsvraag die voortkomt uit hun (hoog)begaafdheid'. www.vo-raad.nl/nieuws/subsidie-voor-onderwijs-aan-hoogbegaafden maart 2018

Passend onderwijs voor iedereen.

Ook meer- en hoogbegaafde kinderen hebben recht hebben op onderwijs waarbij ze zich optimaal kunnen ontwikkelen. Een visie die wij als team zeker delen en in schooljaar 2017/18 als speerpunt hebben gekozen voor verdere invulling en verdieping.

In dit beleidsplan verwoorden we onze visie en doelen ten aanzien van het onderwijs aan meer- en hoogbegaafde kinderen. We beschrijven wat we verstaan onder meer- en hoogbegaafdheid, hoe we signaleren en welke criteria we hanteren. Daarnaast geven we aan welke organisatievormen en welke middelen en werkwijzen we gebruiken in ons onderwijs aan deze groep leerlingen. Ten slotte beschrijven we wie binnen het team welke verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering van het beleid.

Tijdens dit schooljaar is een start gemaakt met het aanpassen en herzien van het eerder geformuleerde beleid op dit gebied. Dit betekent dat er nog veel te bespreken, te heroverwegen en te leren is. Blijvende stappen zetten wij weloverwogen en gedragen door het team. Dit vraagt tijd en ruimte voor verschillende inzichten, gesprek, bijscholing en ontwikkeling. Het beleidsplan dat er nu ligt, is een stap in de goede richting.

Ook in de toekomst zal ons talentbeleid met regelmaat onder de loep worden genomen, om waar nodig bij te sturen onder invloed van wellicht veranderde inzichten en nieuwe ervaringen.

Inleiding

Om goed vorm te kunnen geven aan passend onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen, leek uitbreiding van eigen kennis binnen het team de eerste stap.

- In schooljaar 2017/18 heeft het Fatima team een bijscholingsstart gemaakt op het gebied van hoogbegaafdheid door middel van de teamtraining “De zeven uitdagingen”, Novilo.
- Vanuit PPO Rotterdam is er een pakket van vier bijscholingsmiddagen, ook verzorgd door Novilo, aangeboden. Zes teamleden nemen in dat schooljaar deel aan deze middagen.
- Er is binnen onze school een werkgroep Talent, welke zich bezighoudt met het voorbereiden en binnen het team bespreken van verschillende aan (hoog)begaafdheid relateerde zaken.
- Een van de teamleden heeft zich geschoold tot talentbegeleider.

Voor we verder in kunnen gaan op het ontwikkelde beleid, is het belangrijk te beschrijven wat wij verstaan onder meer- en hoogbegaafde leerlingen:

Meer en -hoogbegaafde leerlingen beschikken over een in aanleg aanwezig potentieel om tot uitzonderlijke prestaties te komen. Een meer- en hoogbegaafde leerling beschikt over een hoge intelligentie in combinatie met een creatief denkvermogen. De ontwikkeling van talent is een langdurig en dynamisch proces. Zowel persoonlijkheidseigenschappen (bijlage 1) als de interactie met de omgeving (ouders, school, vrienden) zijn mede bepalend voor de mate waarin het aanwezige potentieel tot zijn recht komt. (Voor deze definitie is gebruik gemaakt van beschrijvingen van Monks, Heller, Gagné, Renzulli, Sternberg en de omschrijving van het SLO)

Bij het opstellen van dit schoolspecifieke beleid voor meer- en hoogbegaafdheid is gebruik gemaakt van het beleidsmodel van Novilo. Dit gaat uit van de volgende drie niveaus:

In de komende hoofdstukken zullen alle onderdelen van deze piramide aan bod komen.

1. Visie en doelen

“Samen op weg naar jouw hoogste trede!”

Ons motto laat zien dat ons onderwijs steeds in beweging is en wij op zoek zijn naar het best mogelijke ontwikkelklimaat voor de leerlingen en de leerkrachten. De Fatimaschool wil een brede zorgschool zijn. Een school waar alle leerlingen optimale ontwikkelingskansen krijgen binnen de mogelijkheden die zij hebben.

Het reguliere onderwijsprogramma biedt voor de meer- en hoogbegaafde leerlingen niet altijd voldoende uitdaging. De leerlingen lopen het risico onvoldoende vaardigheden aan te leren die zij in hun latere leven nodig hebben waardoor zij kunnen vastlopen in hun functioneren. Wij willen deze leerlingen een onderwijsaanbod aanbieden, dat aansluit bij hun vaardigheden en onderwijsbehoeften. Het is een misvatting dat de meer- hoogbegaafde leerling ‘er wel komt’ en ‘alles begrijpt, want het is toch zo slim?’

Ieder kind is uniek en heeft zijn eigen specifieke leerbehoeften en talenten. Dit geldt ook voor meer- en hoogbegaafde leerlingen. Deze kinderen denken en leren vaak op een structureel andere manier. Goed aansluiten bij deze kinderen vraagt kennis en aanpassing van onderwijs.

We hebben de volgende doelen gesteld aan ons onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen. In volgorde van prioriteit en aansluitend bij de visie van onze school;

1. De leerling zit goed in zijn vel.

De leerling is blij en gaat met plezier naar school toe. Dit wil niet zeggen dat alles dat op school gedaan moet worden, leuk wordt gevonden. Wel heeft elke leerling een positief beeld van zichzelf, van school en van zijn eigen positie daarin. De leerling kan zichzelf laten zien zoals hij is, hij voelt zich gewaardeerd en gezien.

2. De leerling is productief.

De leerling is in staat om tot (zelfstandig) werken te komen. Hij presteert op een niveau dat past bij zijn cognitieve en sociaal-emotionele capaciteiten.

3. De leerling haalt de kerndoelen.

De leerling heeft een goede beheersing van de lesstof die in de kerndoelen beschreven staat. Na 8 jaar basisonderwijs is de leerling goed voorbereid op een vervoltraject in het voortgezet onderwijs.

4. De leerling behaalt de plusdoelen die gericht zijn op vaardigheden en inhoud.

De leerling is zich bewust van zijn talent en zet dit in door te werken aan de plusdoelen.

a. Vaardigheids plusdoelen

- Basisvaardigheden als concentreren, instructie volgen, plannen, aantekeningen maken, leerstrategieën.
- Hogere denkvaardigheden als creatief denken, probleemoplossend denken, analyseren, evalueren, samenwerken met gelijkgestemden, doorzetten, het vermogen om te falen, opsporen en oplossen van hiaten.

Deze vaardigheidsdoelen worden verder uitgewerkt in leren leren, leren denken en leren leven.

(hoofdstuk 7)

b. Inhoudelijke plusdoelen

Het selecteren en aanbieden van de inhoudelijke lesstof voor de meer- en hoogbegaafde leerling, staat altijd in dienst van de vaardigheidsdoelen. Hierdoor is de leerling in staat om met uitdagende leerstof en eventuele frustraties om te gaan.

2. Signalering

Het is van groot belang dat het signaleren van hoogbegaafdheid in een zo vroeg mogelijk stadium gebeurt, zodat de leerling onderwijs krijgt dat aansluit bij zijn capaciteiten, interesses en mogelijkheden. Zo wordt voorkomen dat de leerling zich aanpast aan de andere leerlingen en de sociale omgeving met mogelijk onderpresteren, motivatieverlies, frustraties en/of verveling tot gevolg.

Het team is bekend met de kenmerken van meer- en begaafdheid (bijlage 1), de zes profielen van Betts & Neihart (bijlage 2) en de checklist onderpresteerders (bijlage 4) Dit zal hen helpen bij het signaleren van (hoog) begaafde leerlingen. Het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheid in het signaleren, komt terug bij de ontwikkelpunten bij hoofdstuk 9, Bijsturen.

Groep 1-2

Bij kleuters spreken we formeel nog niet van hoogbegaafdheid, maar wordt de term ontwikkelingsvoorsprong gehanteerd. Dit betekent niet dat kleuters niet hoogbegaafd zouden kunnen zijn, maar de term ontwikkelingsvoorsprong is gebruikelijker omdat juist in de kleuterperiode de voorspellende waarde van een intelligentieonderzoek beperkt is. Aangezien kleuters zich in sprongen ontwikkelen kan het zijn dat de leerling in groep 3 op hetzelfde niveau van de groep functioneert en de voorsprong minder of weg is.

Bij het vroeg signaleren maken we gebruik van de volgende middelen:

- Het vernieuwde 'intake vragenformulier nieuwe kleuters'. Bij het maken van dit formulier is gebruik gemaakt van de map 'Slagvaardig met snelle kleuters' Marian Habermehl, 2017
- Overdrachtsformulier peuterspeelzaal (inden aanwezig)
- Menstekening in de eerste schoolweek. Indien deze opvalt t.o.v. leeftijdsgenootjes beoordelen we deze tekening met de schaal van Goodenough (bijlage).
- Observaties m.b.v. OVM, Zien

De leerkracht speelt een belangrijke rol bij het vroeg signaleren van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Als er op grond van bovenstaande aanwijzingen zijn van een mogelijke ontwikkelingsvoorsprong, bespreekt de leerkracht dit met de intern begeleider. Naar aanleiding van dit gesprek kunnen er de volgende acties worden ondernomen:

1. De bevindingen wijzen duidelijk richting een ontwikkelingsvoorsprong:

- Er vindt een gesprek met ouders/verzorgers, leerkracht en intern begeleider plaats.
- Wanneer wenselijk geacht, wordt quickscan of volledige screening Hoogbegaafdheid in Zicht (<http://www.hoogbegaafdheid-in-zicht.nl>) afgenomen.
- Aanbevelingen vanuit deze screening worden uitgevoerd. Er wordt bekeken of verdere aanpassingen noodzakelijk zijn.
- Er wordt bekeken aan welke doelen en plusvaardigheden de leerling kan werken.

2. De bevindingen roepen nog veel vragen op.

- Quickscan Hoogbegaafdheid in Zicht wordt afgenomen.
- Er vindt eventueel een oriënterend gesprek met ouders/verzorgers, leerkracht en intern begeleider plaats.
- De leerkracht geeft gedifferentieerde en uitdagende opdrachten en kijkt hoe het kind daarop reageert.
- Na twee maanden (of eerder indien daar aanleiding toe is) wordt de leerling opnieuw besproken.

Wanneer bij de kleuters een ontwikkelingsvoorsprong is gesignaleerd en de leerling gaat naar groep 3, zijn leerkrachten, intern begeleider en talentbegeleider extra alert.

Groep 3 t/m 8

Om blijvend oplettend te zijn op signalen van meer- en hoogbegaafdheid signaleren wij op de volgende manier:

- Informatie van ouders en welbevinden kind (kindgesprek)
- Gegevens vanuit LVS. Het gedurende langere tijd hoge scores halen. Bij onderpresteerders kan er juist een afname in scores zijn, of een wisselend beeld.
- Eigen observaties van de leerkracht. Iedere leerkracht beschikt over een kenmerkenlijst hoogbegaafdheid, waarbij de kennis vanuit de profielen van Betts en Neihart wordt meegenomen.
- Onderpresteerders herkennen we o.a. via de lijst kenmerken onderpresteerders (bijlage 5)
- Observaties m.b.v. Zien.

Als er op grond van de signalering aanwijzingen zijn voor meer- hoogbegaafdheid, bespreekt de leerkracht de leerling met de IB-er. Afhankelijk van de bevindingen van dit gesprek kunnen de volgende acties worden ondernomen;

- Er vindt een gesprek met ouders/verzorgers, leerkracht en intern begeleider plaats.
- Wanneer wenselijk geacht, wordt quickscan of volledige screening Hoogbegaafdheid in Zicht (<http://www.hoogbegaafdheid-in-zicht.nl>) afgenomen.
- Aanbevelingen vanuit deze screening worden uitgevoerd. Er wordt bekeken of verdere aanpassingen/ vervolgstappen noodzakelijk zijn.
- De leerkracht bekijkt op weke manier er met compacten en verrijking met de leerling gewerkt kan worden.
- De leerling wordt aangemeld voor de MINDgroep. Bij deze aanmelding geeft de leerkracht door aan welke specifieke vaardigheidsdoelen de leerling werkt.

3. Kerndoelen

Kerndoelen geven per vakgebied aan wat een leerling na 8 jaar onderwijs aan het eind van de basisschool moet weten en kunnen. Het Ministerie van Onderwijs stelt de kerndoelen voor het primair onderwijs vast. Vakken waarvoor deze kerndoelen gelden, zijn wettelijk verplicht.

Op de Fatimaschool werken we met het leerstofjaarklassensysteem. Binnen dit systeem houden we rekening met de verschillen tussen leerlingen en er wordt les gegeven op drie niveaus: de instructieafhankelijke groep (rood – krijgt verlengde instructie), de instructiegevoelige groep (geel – krijgt de basisinstructie) en de instructieonafhankelijke groep (groen – krijgt verkorte instructie). Deze groepen worden twee keer per jaar na de afname van de citotoetsen vastgesteld en verwerkt in een groepsplan.

Wanneer blijkt dat een leerling specifieke leerbehoeften heeft, wordt in overleg met leerkracht, intern begeleider, talentbegeleider en ouders bepaald hoe tegemoet wordt gekomen aan de onderwijsbehoefte van de leerling. Bij kinderen die ver voorlopen op een bepaald onderdeel, hebben we een vergrote focus op verbreding en verdieping.

4. Compacten en verrijken

Compacten

Onder compacten verstaan we het indikken van de leerstof door overbodige oefeningen en herhalingsstof (deels) weg te laten. Leerlingen doen alleen mee aan instructie van nieuwe elementen in de leerstof, om zo wel de juiste strategieën en vaardigheden aan te leren. Op deze manier voorkomen we dat deze leerlingengroep gedemotiveerd raakt en er ontstaat ruimte om voor hen uitdagender verbredings- en/of verdiepingsstof in te zetten.

Compacten wordt gedaan door:

- Alleen de de leerstof aan te bieden die het kind nog niet beheerst. Voor-toetsen is hierbij essentieel.
- Wanneer in een eerder stadium is doorgetoetst om het niveau te bepalen, worden deze gegevens gebruikt in het opzetten van passend aanbod.
- de instructie te verkorten waar nodig en mogelijk.
- de oefenstof weg te halen of te beperken.
- herhaling weg te halen of te beperken.

Verrijken

Verrijking is een verzamelnaam voor het aanbieden van extra leerstof; verdieping of verbreding.

verdieping: meer van dezelfde leerstof, maar op een moeilijker niveau.

verbreding: de leerstof breder trekken, andere vakken erbij betrekken, gebruik maken van de hogere denkorden van de taxonomie van Bloom. (bijlage 5)

Schoolbrede afspraken rond compacten en verrijking zijn in ontwikkeling. Op dit moment is de werkgroep Talent met het team aan het bekijken hoe er in de verschillende groepen gecompect wordt en met welke materialen verrijking wordt aangeboden.

We willen graag in de toekomst werken met teambreed gedragen afspraken op dit gebied. Dit onderwerp is dan ook terug te vinden in het hoofdstuk 9, Bijsturen.

5. Versnellen

Versnellen betekent in een hoger tempo door de leerstof gaan. Dit kan op onze school resulteren in het versneld doorstromen naar een hogere jaargroep. Een besluit tot versnelling zal altijd zorgvuldig en goed voorbereid moeten worden genomen.

Bij elk kind zullen goede afwegingen gemaakt moeten worden. Daarbij letten we niet alleen op de cognitieve aspecten en de didactische voorsprong maar ook op het sociaal emotioneel functioneren. We brengen zorgvuldig de positieve en belemmerende factoren in beeld om samen met de ouders en na gesprekken met het kind tot de juiste keuze te komen.

Aanleiding voor het opstarten van een versnellingstraject kan een leerling- of groepsbespreking zijn, een aanwijzing van de leerkracht of MINDgroepleerkracht, een inzicht vanuit de interne begeleiding of van de ouders.

Voorwaarden voor versnellen:

- De leerling moet in sociaal en emotioneel opzicht het proces aankunnen, dat wil zeggen, zich in de nieuwe situatie veilig voelen.
- Versnellen moet het competentiegevoel verhogen. Wanneer de groep waarin de leerling zit niet past bij het belevingsniveau, zal de leerling zich niet optimaal kunnen ontwikkelen.
- Het moet een meerwaarde geven voor de intellectuele ontwikkeling.
- Het moet haalbaar zijn binnen de bestaande groepen van de school.

Procedure versnellen:

- Intern wordt met de betrokkenen besproken wat ieders visie is en wat argumenten zijn voor het versnellen.
- Toetsresultaten (LVS, methode gebonden toetsen,) en observaties worden meegenomen in de visie/overweging.
- Ouders worden uitgenodigd voor een gesprek. De gezamenlijke visie van school wordt toegelicht, de visie en wensen van ouders wordt gevraagd.
- In overleg met ouders wordt besproken hoe de wensen van het kind kunnen worden gehoord. (kindgesprek met leerkracht en gesprek met kind en ouders)
- De versnellingswenselijkheidslijst (bijlage 10) wordt ingevuld door school en ouders.

- Hieruit volgt een advies. Eventueel volgt bedenktijd.
- Een plan van aanpak wordt opgesteld.
- Er wordt afgesproken hoe en op welke momenten het plan tussentijds wordt geëvalueerd en zonodig bijgesteld.
- Afhankelijk van het gemak of de moeite die het kind en de leerkracht ervaren met betrekking tot het versnellen, volgen meerdere evaluatiemomenten.
- In alle gevallen wordt in ieder geval een half jaar na de eerste follow-up een evaluatiegesprek gepland met alle betrokkenen.

Versnellen is niet hetzelfde als overslaan. Daarom wordt, door middel van voor-toetsen en doortoetsen, in kaart gebracht welke leerstof de leerling voldoende/goed beheerst en welke leerstof op afgestemde wijze nog moet worden aangeboden. Deze hiaten worden in kaart gebracht door de leerkracht en de intern begeleider, waarna een plan van aanpak wordt opgesteld.

De aanpak wordt ook met ouders afgestemd; zijn er onderdelen die thuis inge oefend kunnen worden, nadat het op school is aangeboden? Voor het aanbieden van de lesstof, gericht op hiaten, is het belangrijk dat daar ruimte voor gecreëerd wordt, door het compacten van leerstof die het kind wel voldoende beheerst.

De intern begeleider stuurt het versnellings traject in overleg met de directie aan. Hij/zij houdt nauw contact met de leerkrachten en ouders en onderhoudt tevens de contacten met externen. Uiteindelijk streven wij er naar om met alle partijen tot een gezamenlijk besluit van versnellen te komen.

6. In de klas

Omdat we uitgaan van de onderwijsbehoefte van de individuele leerling is het niet mogelijk om een vast protocol te maken van wat er aan leerlingen wordt aangeboden. We willen niet alleen kijken naar cognitieve prestaties, maar ook naar persoonlijke eigenschappen en ontwikkelingsbehoeften. Zoals eerder beschreven, bieden wij op school verdiepende en verbredende leerstof (verrijking) aan voor leerlingen bij wie het reguliere onderwijsprogramma onvoldoende uitdagingen biedt om zich breed te ontwikkelen.

Verrijken betekent niet dat er alleen maar werk van een hoger niveau wordt aangeboden. Een kenmerk van een goede verrijkingstaak is dat het kind gestimuleerd wordt zich te ontwikkelen tot een 'goede leerder'. Goed leren betekent onzekerheden opzoeken en uitdagingen aangaan. De leerkracht biedt een veilig pedagogisch klimaat waarin fouten maken normaal is en geeft vooral feedback op het proces en minder op het product.

Kleutergroepen

Begeleiding van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong zijn van nature, net als alle kleuters, nieuwsgierig. Het verschil is dat deze kinderen vaak net intenser leven en leren. Het is daarom belangrijk om ervoor te zorgen dat ze voldoende uitdaging en nieuwe kennis krijgen aangeboden.

compacten voor kleuters:

- Leerkracht stelt ontwikkelingsniveau vast.
- Leerkracht welke activiteiten passend zijn bij dit niveau. Activiteiten die beneden dit niveau liggen worden zo mogelijk niet meer aangeboden.
- De leerkracht geeft de leerling bij de aangeboden activiteiten zicht op een volgend ontwikkelingsstadium.
- De leerkracht maakt met het kind grotere leerstappen bij het aanbieden van activiteiten per ontwikkelingsgebied.
- het aanbieden van opdrachten met een soortgelijke inhoud en doelstelling wordt beperkt.

verrijken voor kleuters:

- Doet een beroep op een onderzoekende en creërende werkhouding.
- Stimuleert de hogere denkvaardigheden (Taxonomie van Bloom en de Denksleutels, bijlage 5 en 6)
- Kan na een goede instructie relatief zelfstandig door het kind worden uitgevoerd.
- sluit aan bij de belevingswereld van het kind, wat niet betekent dat het kind dit onderwerp altijd zelf mag kiezen.
- Isoleert het kind niet van de groep.

groep 3 t/m 8

Op dit moment zijn wij nog volop in ontwikkeling om richtlijnen te bepalen welke wij schoolbreed willen hanteren ten aanzien van compacten en verrijken in de groepen 1 t/m 8.

compacten:

In alle groepen wordt, waar nodig, leerstof compact aangeboden. Compacten wordt aangeboden bij rekenen, taal, spelling en zaakvakken. Nog niet in alle groepen zijn de opties van compacten gelijk. Iets waar we nu binnen het team aan werken.

Er wordt gebruik gemaakt van de compactroute van de methode en van de kennis verkregen op grond van voor-toetsen.

Voor de zaakvakken is geen bestaande compactlijn, er kan hier naar eigen inzicht van de leerkracht gecompact worden.

De tijd die vrij komt gebruiken we voor verrijking.

verrijken:

In de afgelopen jaren is er op school geïnvesteerd in het aanschaffen en ordenen van materialen om als verrijking mee te werken. Op twee schoollocaties staan de Pittige Plustorens. Op de leerkrachtenserver is er een grote lijst van digitaal aanwezige extra materialen (bijlage 9). Veel leerkrachten maken gebruik van deze materialen in hun groepen. Ook is er een toename van gebruik van originele (geen kopie) verrijkingswerkboekjes.

Met de komst van chromebooks (gedeeld in groep 3,4 en 5 en voor alle leerlingen vanaf groep 6) zijn er ook op verrijksgebied nieuwe mogelijkheden. Deze worden volop door teamleden uitgetoetst en geëvalueerd.

In het team wordt onderzocht op welke manier wij verrijkingsmaterialen het best kunnen inzetten. In het huidige en volgende schooljaar gaan we verder met de vragen;

Wat is de doorgaande lijn binnen ons verrijkingsaanbod?

Waar liggen de nuances in keuzes en onderwijsstijlen van de individuele leerkrachten?

Welke verrijking bieden we op dit moment?

Met welk doel kies je als leerkracht, eventueel samen met de leerling, goed passend verrijkingswerk en welke vaardigheden beoog je met die verrijking verder te ontwikkelen? Vragen die in het hoofdstuk 9, Bijsturen nog eens aan bod zullen komen.

7. Buiten de klas; de MINDgroep

Met Intelligentie Natuurlijk iets Doen

Per leerjaar is er MINDgroep tijd beschikbaar. De MINDgroep leerkrachten maken op basis van aantallen en ontwikkelbehoeften een verdeling van tijd. In sommige gevallen werken de kinderen anderhalf uur met max 12 leerlingen tegelijk, in andere gevallen wordt de tijd verdeeld in kleinere blokjes met minder leerlingen tegelijk.

In het schooljaar 2018/19 zijn wij ook van start gegaan met een MINDgroep 1 en 2.

De MINDgroep biedt een aanvullend aanbod voor leerlingen die aan het in de groep aangeboden compacten en de extra verrijking niet voldoende hebben of op andere manieren uitdaging en begeleiding nodig hebben om hun capaciteiten te benutten.

De pedagogiek en didactiek in de MINDgroep zijn afgestemd op de leereigenschappen en kenmerken van meer- en hoogbegaafde leerlingen. De MINDgroep is een ontmoetingsplek voor gelijkgestemden.

We richten ons bij het werken in MINDgroep op leren denken, leren leren, leren leven.

Leren leren:

Hoe kom je tot oplossingen op een systematische manier? Hoe pak je iets aan, hoe begin je, wat heb je nodig, welke leerstrategie pas je toe, kortom het leren plannen en organiseren.

Leren denken:

We richten ons op analytisch, creatief en kritisch denken. We bekijken vraagstukken van verschillende kanten en verwoorden en stimuleren vooral het out-of-the-box denken. Daarbij is er aandacht voor de sterke punten van meer- en hoogbegaafden zoals top-down leren, probleemoplossend vermogen en creativiteit.

Leren leven:

Inzicht in jezelf, ontdekken waar je goed in bent en hoe je die sterke kanten inzet. Maar ook eisen niet te hoog te stellen, leren doorzetten, omgaan met kritiek en flexibel leren zijn.

Ook omgaan met anderen hoort bij leren leven. Jezelf blijven in een groep, maar ook rekening houden met anderen, ontdekken dat je elkaar goed kunt aanvullen en ervaren dat je samen met anderen meer kunt bereiken dan alleen.

Bij deze doelen is *mindset* een belangrijke factor. Zonder een op groei gerichte mindset zal een kind namelijk geen moeite doen om zich iets nieuws eigen te maken en dus niet tot leren komen. Werken aan de mindset van het kind speelt dan ook een belangrijke rol.

Het werken aan de inzet en vergroting van executieve functies (bijlage) is een doorgaand proces dat in de eigen groep, maar zeker ook in de MINDgroep volop aan bod komt.

Wanneer leerlingen nooit echt moeite hoeven te doen om zich leerstof eigen te maken, leren zij zichzelf geen nieuwe leerstrategieën aan. Zij kunnen zelfs door langdurige verveling of een fixed mindset, onderpresteren en hiaten in de leerstof opbouwen. Voor deze leerlingen is uitdaging binnen hun zone van naaste ontwikkeling van groot belang. Zo leren zij onder andere om door te zetten en het belang van samenwerking in te zien.

We willen de kinderen, bij wie binnen het verwerven van de reguliere lesstof te weinig uitdaging zit, leren fouten te maken of het even niet meer te weten. Ze leren met tegenslag om te gaan.

De MINDgroep is dus niet bedoeld als beloning voor hard werken, maar om kinderen, die die behoefte hebben, te leren hun grenzen in de ontwikkeling van hun vaardigheden die nodig zijn om te leren, de meta-cognitieve vaardigheden, uit te breiden. In de lessen wordt hen geleerd uitdagingen aan te gaan en via feedback hun leercapaciteiten uit te breiden. Feitelijk is het opdoen van extra inhoudelijke kennis 'bijvangst'. De kinderen zullen met name uitgedaagd worden om verschillende denkvaardigheden in te zetten en te ontwikkelen.

De werkwijze van de leerkracht zal dan ook vooral bevregend zijn, om zo te zorgen dat het proces bij het kind zelf zal liggen. Samen met de leerling zal zij op zoek gaan naar de vaardigheden waarin het kind kan groeien. Uiteraard gaat dit zeker ook in overleg met de groepsleerkracht.

Aanmelden voor de MINDgroep:

Plaatsing in de MINDgroep gebeurt altijd in overleg met leerkrachten, intern begeleider, ouders en leerkracht MINDgroep. De reden van aanmelding wordt door de groepsleerkracht met de ouders besproken. De MINDgroepsleerkracht informeert de ouders over het doel van de lessen middels een introductiebrief.

De criteria van deelname aan de MINDgroep zijn niet heel eenduidig vast te leggen omdat elke meer- en hoogbegaafde leerling zijn mogelijkheden op zijn of haar eigen manier laat blijken (of juist niet). Daarom is het belangrijk dat:

- Er vanuit observaties door leerkracht, intern begeleider of talentbegeleider wordt gekeken naar gedrag, mindset, inzet, faalangst, verwerkingssnelheid, executieve functies (zie bijlage7), perfectionisme, creativiteit, algemene ontwikkeling, betrokkenheid, aansluiting met groep.
- Het verrijkingsaanbod in de eigen groep in kaart wordt gebracht. Valt hier nog iets aan aan te passen?
- De bevindingen van ouders worden meegenomen in de overweging MINDgroep aan te bieden.
- Er wordt gekeken naar de behaalde resultaten.
- Er bij plaatsing in de MINDgroep een duidelijk vaardigheidsdoel wordt aangegeven door de leerkracht, welke ook is gecommuniceerd naar ouders.
- Er bij plaatsing duidelijk met ouders is gecommuniceerd dat MINDgroep in periodes werkt en deelname aan de MINDgroep niet per definitie van blijvende aard is.

MINDgroep periodes:

Het schooljaar wordt verdeeld over drie MINDgroep periodes. Instromen en uitstromen vindt, zo mogelijk, het liefst alleen plaats bij het einde en de start van een nieuwe periode.

Voor het einde van de MINDgroep periode wordt de voortgang van de leerlingen besproken met de intern begeleider en groepsleerkracht.

Vaardigheidsdoelen worden waar nodig bijgesteld en de werkwijze geëvalueerd. Leerlingen die de MINDgroep afsluiten worden besproken. De MINDgroep leerkracht legt deze gesprekken vast in Parnassys.

Afsluiting MINDgroep deelname

Redenen om deelname aan de MINDgroep te beëindigen zijn:

- De vaardigheidsdoelen waar aan gewerkt werd zijn behaald of op een punt gekomen waarbij in de MINDgroep verder werken op dit moment geen toegevoegde waarde heeft.
- Er wordt een pauze ingelast om te bepalen of het kind zonder de MINDgroep op dezelfde voet verder kan binnen de eigen groep.
- De ondersteuning in de MINDgroep geeft geen of te weinig resultaat. In dat geval moet worden bekeken welke vervolgstappen nodig zijn het kind verder te begeleiden.

Afsluiting van de MINDgroep deelname gebeurt altijd na overleg met intern begeleider en leerkracht. Ouders en leerling worden vóór de laatste MINDgroeples op de hoogte gebracht van zowel de beëindiging van deelname als de reden. Dit gebeurt door de MINDgroep leerkracht.

7. Communicatie

Team

- Drie keer per schooljaar is er een vastgesteld gesprek tussen intern begeleider, leerkracht en MINDgroep leerkracht over de meer- en hoogbegaafde leerlingen in iedere groep.
- De werkgroep Talent brengt meer- en hoogbegaafdheid gerelateerde onderwerpen in de teamvergaderingen en signaleert aan de hand van input van het team welke onderwerpen wenselijk zijn uit te werken.
- De MINDgroep leerkracht onderhoudt contact met de betrokken leerkrachten en intern begeleiders over de leerlingen van de MINDgroepen.

Ouders

- De groepsleerkracht is eerste aanspreekpunt voor de ouders.
- Bij vragen met betrekking tot meer- en hoogbegaafdheid kan contact worden gezocht met de intern begeleider of MINDgroep leerkracht.
- Elk schooljaar wordt er een informatieavond georganiseerd voor ouders van MINDgroep leerlingen, waarin de aanpak en doelen uitgelegd worden.
- Op dit moment zijn we aan het nadenken hoe we verdere communicatie omtrent de MINDgroep met ouders willen vormgeven. We zoeken naar de juiste balans tussen informatie overdracht en werk/taakverdeling.
- Op de website en in de schoolgids is duidelijk terug te vinden welk beleid wij hanteren ten aanzien van het werken met meer- en hoogbegaafde leerlingen.

Directie en bestuur

- De directie is eindverantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering daarvan. De directeur stelt het bestuur op de hoogte van het gevoerde beleid. Ook met de MR wordt de voortgang en de veranderingen op het gebied van onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen besproken.

8. Eigenaarschap

Gevoeld en gedragen eigenaarschap bij alle teamleden, is van groot belang bij het optimaal maken van ons onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen.

Het is belangrijk dat we met het team visie vormen en achter het gevoerde beleid staan.

Het schoolspecifieke meer- en hoogbegaafden beleidsplan zal in de toekomst bewaakt en bijgesteld moeten worden door een werkgroep meer- en hoogbegaafdheid. Dit zou een taak van de nu bestaande werkgroep Talent kunnen zijn.

Taken van deze werkgroep kunnen zijn:

- Zorgen voor continuïteit en ontwikkeling in het onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen;
- Adviseren van collega's;
- Begeleiden van lastige signaleringsgevallen;
- Centraal volgen van (meer) hoogbegaafde leerlingen;
- Periodiek een evaluatie uitvoeren;
- Reactie op vragen/klachten/opmerkingen van ouders/kinderen/collega's;
- Het aanpassen en aanvullen van het beleidsplan zodat er een breed draagvlak is voor het gevoerde beleid;
- Werken aan specifieke acties en aandachtspunten per schooljaar te bepalen.

Ieder teamlid zorgt ervoor voldoende kennis te bezitten om meer- en hoogbegaafde leerlingen binnen de groep te kunnen begeleiden.

9. Bijsturen

De inzichten wat betreft het onderwijs aan en begeleiding van meer- en hoogbegaafde leerlingen zijn enorm in ontwikkeling. Inzichten van dit jaar, kunnen binnen een aantal jaren weer aangepast en door ontwikkeld zijn, door nieuw opgedane kennis en ervaringen.

We volgende de ontwikkelingen nauwkeurig.

We evalueren het beleid en de uitvoering als volgt:

- Vanaf schooljaar 2019/20 evalueert de werkgroep jaarlijks het beleidsplan meer- en hoogbegaafdheid.
- De werkgroep bekijkt jaarlijks of de afspraken voor compacten en verrijkingswerk nagekomen worden en of het verrijkingswerk en de manier van werken nog voldoen.
- De MINDgroep leerkracht evalueert jaarlijks doormiddel van gesprekken met collega's, kindgesprekken en ouders de tevredenheid over het aanbod en de deelname aan de MINDgroep.

Ontwikkelpunten voor schooljaar 2019-20

- De werkgroep bespreekt en verfijnt het nu geschreven beleid in het schooljaar 2019/20. Het team wordt in stappen meegenomen in dit proces, zodat ieder input kan geven. In het aankomende schooljaar blijft beleid verder uitwerken een speerpunt.
- Vanuit het team is de wens uitgesproken het compacten en verrijken meer uit te werken en te structureren. Inmiddels zijn de eerste stappen gezet om dit met het team op te pakken. (zie bijlage)
- Wanneer het compacten is uitgewerkt en een duidelijker plek heeft gekregen, is er meer tijd vrijgemaakt voor verrijking. Op dat moment kunnen we met het team gaan kijken naar ons verrijkingsaanbod.
- Ook het signaleren van meer- en hoogbegaafde kinderen blijft een ontwikkelpunt. We zijn begonnen met als bijscholingsdoel 'het vergroten van kennis rond meer- en hoogbegaafdheid'. Het bekend maken van het team met de profielen van Betts en Neihart en het bespreken van persoonskenmerken waren onze eerste stappen. Vergroten van deze kennis en de kunde van het signaleren is nog steeds noodzakelijk. Vanuit dat punt gaan we verder bespreken of we het structureel werken met een signaleringsinstrument noodzakelijk vinden voor goede signalering.

9. Bijlagen

Bijlage 1 Persoonskenmerken meer- en hoogbegaafde leerlingen

Als het gaat om kenmerken van begaafde leerlingen, dan is er onderscheid tussen leervermogen en gedrag. Kenmerken met betrekking tot het leervermogen zijn:

- Hoge intelligentie
- Snel van begrip
- Grote algemene interesses
- Taalvaardig
- Hoog leertempo, grote denk- en leerstappen
- Voorkeur voor top-down leren
- Verworven kennis goed toepassen
- Goed geheugen
- Doorvrager en waarnemer
- Groot analytisch inzicht en probleemoplossend vermogen
- Creativiteit en originaliteit
- Denkt buiten reguliere kaders

Kenmerken met betrekking tot het gedrag zijn:

- Geestelijk vroegrijp (of wekken de indruk daarvan)
- Sterk rechtvaardigheidsgevoel
- Perfectionistische instelling
- In staat tot zelfreflectie
- Zoekt ontwikkelingsgelijken in oudere kinderen
- Accepteert regels en tradities niet klakkeloos, maar bevraagt ze
- Grote behoefte aan autonomie

Hoogbegaafden vertonen uitzonderlijk gedrag of hebben de potentie om dit te doen op een van de volgende gebieden:

Algemeen intellectueel vermogen

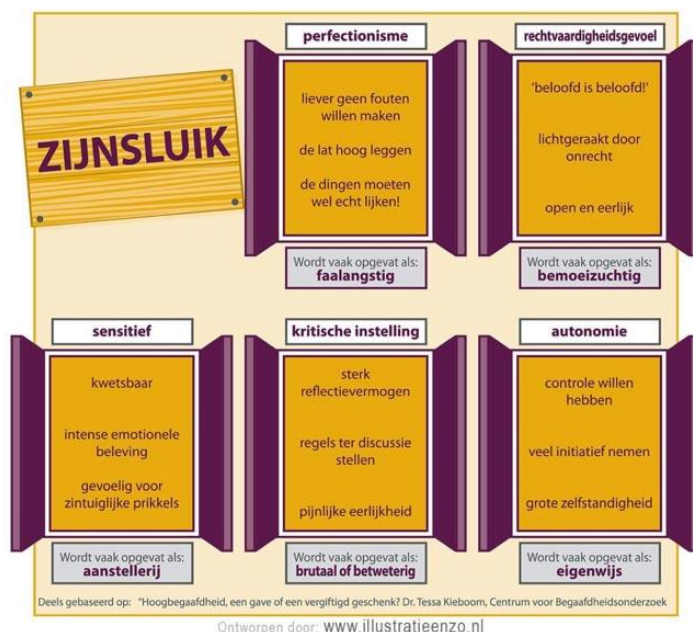
Specifiek academische aanleg

Creatiefdenken

Leiderschapstalent

Visuele of uitvoerende kunsten

Overigens komen niet alle kenmerken bij elke meer- hoogbegaafd kind even sterk naar voren.

Het zijnsluit, Tessa Kieboom

Hieronder volgen enkele verschillen tussen een hoogbegaafd kind en een hoog intelligent / slim kind. Deze lijst is opgesteld door John Irvine in 2001 om duidelijkheid te scheppen in de verschillen.

Slimme leerling:	Hoogbegaafde leerling:
Kent de antwoorden	Heeft altijd vragen
Is ervaren in het van buiten leren	Is een groot gisser (leidt af uit de context)
Is geïnteresseerd in objecten	Is een zeer nieuwsgierige onderzoeker
Is gefocust en opletend in de klas	Is diep mentaal en fysiek betrokken, soms wegdromend
Houdt van simpele logica	Drijft op complexiteit
Houdt van woorden	Gebruikt ongewoon complexe vocabulaire
Heeft goede ideeën	Heeft flitsende, gekke, onnozele en vreemde ideeën
Werkt hard	Hangt wat rond en probeert uit / test uit
Beantwoordt de vragen	Discussieert in detail, is kritisch, bewerkt stellingen
Presteert bovengemiddeld in de klas	Kan bovengemiddeld, gemiddeld of beneden gemiddeld presteren
Hoort bij de top van de groep	Is vaak een eenling
Luistert met interesse	Laat sterke gevoelens en opinies zien
Leert gemakkelijk	Weet het vaak al
6 à 8 herhalingen voor meesterschap	1 à 2 herhalingen voor meesterschap

Begrijpt ideeën	Ontwikkelt en bewerkt ideeën
Geniet van leeftijdgenoten	Prefereert vaak ouder gezelschap
Begrijpt de bedoeling of betekenis	Onderzoekt de toepassingen
Maakt zijn werk af	Start projecten
Kopieert nauwkeurig	Creëert nieuwe projecten
Houdt van school	Geniet van leren
Technicus	Uitvinder
Is tevreden over eigen leren/kunnen	Is hoogst zelfkritisch

Bijlage 2 Profielen Betts&Neihart

De zes profielen van hoogbegaafde leerlingen
(Betts en Neihart 2010, 1988)

1. Zelfstandige leerling
2. Succesvolle leerling
3. Creatieve leerling (voorheen uitdagende leerling)
4. Onderduikende leerling
5. Twice/Multi Exceptional (voorheen leerling met leer- en/of gedragsproblemen)
6. At risk leerling (voorheen drop-out)

Zelfstandige leerling

- heeft schoolresultaten die passen bij haar/zijn capaciteiten
- toont goede sociale vaardigheden
- werkt zelfstandig
- heeft zelfvertrouwen
- is optimistisch
- ontwikkelt eigen doelen
- werkt zonder behoefte aan bevestiging
- werkt enthousiast voor passies
- is creatief
- komt op voor eigen opvattingen
- neemt risico's
- leert van fouten

Succesvolle leerling

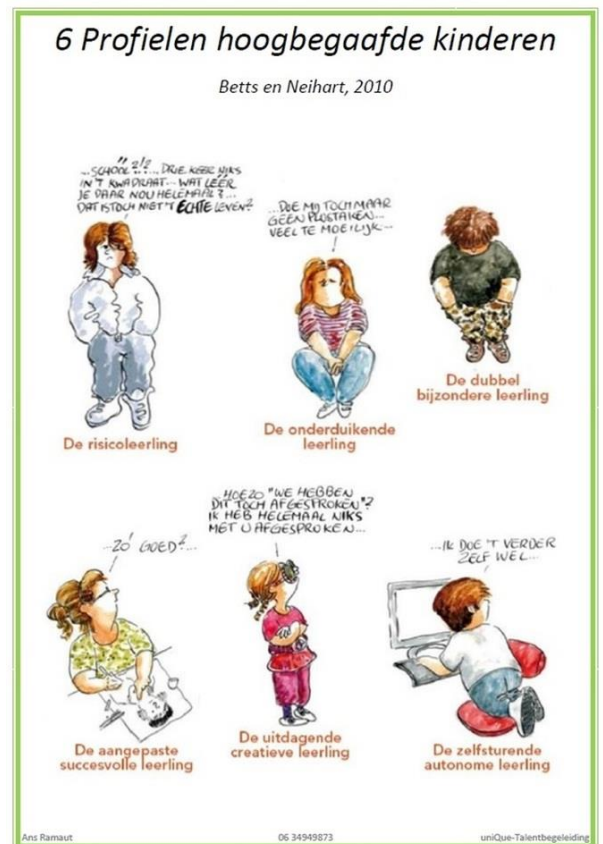
- heeft goede schoolprestaties
- zelfbeeld m.b.t. school is positief
- is perfectionistisch
- zoekt bevestiging van de docent
- vermijdt risico
- bang om fouten te maken
- accepteert / conformeert
- is afhankelijk
- doet wat van haar / hem gevraagd wordt

Creatieve leerling (uitdagend)

- corrigeert de docent
- stelt regels ter discussie
- is eerlijk en direct
- heeft stemmingswisselingen
- vertoont inconsistente werkwijzen
- heeft een slechte zelfcontrole
- is snel verveeld
- is creatief
- is actief
- houdt van discussie
- komt op voor eigen opvattingen
- is competitief

Onderduikende leerling

- ontkent begaafdheid
- doet niet mee in speciale programma's voor hoogbegaafde leerlingen

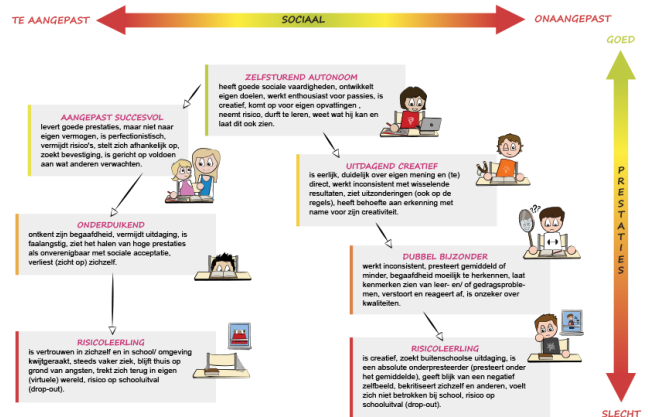
- vermijdt uitdaging
- zoekt sociale acceptatie
- wisselt in vriendschappen
- onzeker, gevoelens van 'schuld'
- vindt zichzelf niet 'de moeite'

Twice/Multi exceptional (leer- en/of gedragsproblemen)

- 'learned helplessness'
- intense frustratie en boosheid
- werkt inconsistent
- stemmingsproblemen
- presteert gemiddeld of minder
- sneller ontmoedigd
- verstoort / reageert af
- laag academisch zelfbeeld

At risk leerling (drop-out)

- neemt onregelmatig deel aan onderwijs
- reageert niet op beloningen van docenten
- maakt taken niet af
- zoekt buitenschoolse uitdaging
- verwaarloost zichzelf
- isoleert zichzelf
- is creatief
- bekritiseert zichzelf en anderen
- werkt inconsistent
- verstoort, reageert af
- presteert gemiddeld of minder
- is defensief
- laag zelfbeeld

Bijlage 3 De menstekening, Goodenough

Opdracht: 'teken een mannetje' of 'teken een mens'. Doe het zo goed mogelijk. Je mag er net zo lang aan werken als je wilt.

Materiaal: ongelinieerd papier en een scherp potlood.

Let op:

Laat de tekening niet maken met andere tekenende kinderen.

Een kleuter kan ook NIET tot een tekening komen (zie over faalangst of perfectionisme elders).

Kruis aan wat op de tekening te zien is. Elk aangekruist item is 1 punt waard.

- 0 Hoofd.
- 0 Beide benen of één 'en profiel'.
- 0 Beide armen. De vingers alleen zijn niet voldoende, behalve wanneer er tussen deze en het lichaam een ruimte is vrijgelaten.
- 0 Romp, hetzij als een enkele lijn of in 2 dimensies.
- 0 Lengte van de romp groter van afmeting dan de breedte.
- 0 Schouders duidelijk aangegeven.
- 0 Armen en benen aan een willekeurig punt van de romp of aan de hals bevestigd.
- 0 Armen en benen op de juiste hoogte van de romp bevestigd.
- 0 Hals.
- 0 De omtrek van de hals vormt een voortzetting van die van hoofd, romp of beide samen.
- 0 Een of beide ogen.
- 0 Neus.
- 0 Mond.
- 0 Neus en mond door twee lijntjes aangegeven.
- 0 Neusgaten.
- 0 Haren.
- 0 Haren beter weergegeven dan door een verbreding van het hoofd of een golvende beweging.
- 0 Aanduiding van kleren (knopen of hoed).
- 0 Twee ondoorzichtige kledingstukken (hoed, broek of jas bijvoorbeeld).
- 0 Volledige ondoorzichtige kleding (mouwen, broekrand).
- 0 Vier duidelijk te onderscheiden kledingstukken (hoed, broek, schoenen, vest, das).
- 0 Vak- of uniformkleding zonder fouten.
- 0 Vingers aan beide handen of aan de enig zichtbare hand.
- 0 Het juiste aantal vingers aan beide handen of aan de zichtbare hand.
- 0 De verhouding lengte: breedte van de vingers is juist. De vingers wijken niet uiteen.
- 0 Handen van vingers en arm te onderscheiden.
- 0 Eén of meer gewrichten van de armen is aangegeven.
- 0 Eén of meer gewrichten van de benen aangegeven.
- 0 Afmeting van het hoofd niet groter dan de helft en niet kleiner dan een tiende van de romp.
- 0 Lengte van de armen niet tot aan knieën reikend.
- 0 Lengte van de benen niet kleiner dan die van de romp en niet groter dan tweemaal de lengte van de romp.
- 0 De lengte van de voeten is groter dan de hoogte.
- 0 Zij bedraagt minder dan een derde van de lengte van het been en meer dan een tiende van de totale lengte van het been.
- 0 Beide benen en armen hebben twee dimensies.
- 0 Hiel.
- 0 Uitdrukking van de motorische coördinatie in de lijnen van de omtrek (het harmonisch samenwerken van de verschillende lichaamsdelen bij het weergeven van een bepaalde beweging).
- 0 Idem in die van de gewrichten.

- 0 Idem in die van de omtrek van het hoofd.
- 0 Idem in die van de omtrek van de romp.
- 0 Idem in die van de omtrek van benen en armen.
- 0 Idem in de symmetrie van het gelaat.
- 0 Oren.
- 0 Juiste stand en afmeting van de oren.
- 0 Details van de ogen. Wenkbrauwen, oogharen of beide. 0 Pupillen aangegeven.
- 0 Afmeting van de ogen. Lengte groter dan de hoogte.
- 0 De blikrichting van het oog komt in de plaatsing van de pupil in het 'en profiel' weergegeven gelaat of in de vorm van het oog (cirkelsector) tot uitdrukking.
- 0 Kin en voorhoofd duidelijk aangegeven.
- 0 Kin duidelijk van de onderlip gescheiden.
- 0 Hoofd, romp en voeten en profiel. Eén fout wordt door de vingers gezien.
- 0 Foutloos profiel.

TOTAALSCORE =

Scoringstabel:

Voor ieder beeldelement krijgt het kind een punt. Met behulp van een puntenschaal waarop het vereiste aantal punten voor iedere leeftijd zijn gegeven, wordt de verstandelijke leeftijd bepaald.

PUNTEN LEEFTIJD

3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
2	6	10	14	18	22	26	30	34	38	42

Wanneer een nieuwe kleuter 10 of meer punten scoort, kan dit wijzen op een ontwikkelingsvoorsprong.

N.B. We zetten dit onderdeel in om globaal een ontwikkelingsvoorsprong te kunnen constateren als onderdeel van meer instrumenten. Om exact de voorsprong te kunnen vaststellen zou een deskundige de menstekening moeten analyseren (zie eerdere opmerkingen hierover).

Bijlage 4 Intake vragenlijst nieuwe kleuters

Geachte ouder(s)/ verzorger(s),

Binnenkort komt uw kind op de Fatimaschool. Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van zijn of haar ontwikkeling, vragen wij u informatie betreffende uw kind.

We doen dit d.m.v. een anamneselijst.

We willen u vragen de lijst zo volledig mogelijk in te vullen

Met vriendelijke groet.....

“Samen op weg
naar jouw
hoogste trede!”

Fatimaschool
katholiek
basisonderwijs

Anamneselijst

Naam kind:
Geboortedatum:
Groep:

1. Motorische ontwikkeling

Motorische ontwikkeling algemeen	☐ snel	☐ gewoon	☐ langzaam
Motoriek:	☐ houterig	☐ krampachtig	☐ soepel
a. <u>kruipen</u>	☐ ja	☐ overgeslagen	
b. <u>staan</u>	Leeftijd:..... maanden		
c. <u>lopen</u>	Leeftijd:..... maanden		
d. <u>fijne</u> motoriek; houdt pen netjes vast, speelt met kleine (Lego/ Playmobil) onderdeeljes.	☐ wel	☐ niet	☐ onbekend
e. <u>kan</u> zijn/ haar naam schrijven	☐ ja	☐ nee	
f. <u>grove</u> motoriek; klimmen, klauteren, rennen, stoeien.	☐ wel	☐ niet	☐ onbekend
g. <u>hinkelen</u>	☐ wel	☐ niet	☐ onbekend
h. <u>huppelen</u>	☐ wel	☐ niet	☐ onbekend
i. <u>zelfstandig</u> aankleden	☐ wel	☐ niet	

Opmerkingen met betrekking tot de motoriek:

.....

.....

2. Gezondheid

a. gezondheid algemeen	☐ gezond	☐ geregeld ziek	
b. <u>slaapbehoefte</u>	☐ weinig	☐ gewoon	☐ veel
c. Was uw kind als baby extra alert?		☐ wel	☐ niet
d. Was uw kind als baby veel wakker?		☐ wel	☐ niet

Toelichting:

.....

.....

e. <u>zindelijk</u>	☐ overdag	... jaar ... maanden	
	☐ 's nachts	... jaar ... maanden	
f. <u>gehoor</u>	☐ goed	☐ redelijk	☐ zwak
g. <u>oorontsteking</u>	☐ nooit	☐ soms	☐ vaak
h. <u>buisjes</u>	☐ niet (meer)	☐ wel	☐ geregeld
i. <u>allergieën</u> :		
j. <u>speciale</u> voeding:		
k. <u>medicijnen</u> :		

“Samen op weg
naar jouw
hoogste trede!”

Fatimaschool
katholiek
basisonderwijs

4. Taalontwikkeling

- a. Heeft uw kind gebrabheid?* 0 ja 0 nee 0 soms
- b. Brabbelt uw kind nu? 0 ja 0 nee 0 nauwelijks
- c. Spreekt uw kind verstaanbaar? 0 ja 0 nee 0 soms
- (*Onder brabbeltaal wordt verstaan: een onverstaanbaar taaltje waarvan de direct betrokkenen wel weten wat het betekent)
- d. Vanaf welke leeftijd kreeg uw kind belangstelling voor boekjes? ... jaar ... maanden
- e. Spreekt uw kind in grammaticaal correcte zinnen?
- 0 ja 0 nee 0 soms
- Vanaf welke leeftijd? ... jaar ... maanden
- f. Kan uw kind met taal duidelijk maken wat hij wel of niet wil?
- 0 ja 0 nee 0 soms
- g. Gebruikt uw kind begrippen als ‘hoog’, ‘ver’ op de juiste manier?
- Zo ja, vanaf welke leeftijd? ... jaar ... maanden
- h. Kan uw kind een gebeurtenis of verhaal goed en in detail navertellen?
- 0 ja 0 nee 0 soms
- Vanaf welke leeftijd? ... jaar ... maanden
- i. Kan uw kind logisch redeneren (woorden zoals: ‘dus, dan, daarom, want’)?
- 0 ja 0 nee 0 soms
- Bijvoorbeeld:
- j. Kan uw kind zich dingen herinneren van lang geleden?
- 0 ja 0 nee
- Hoe lang geleden?
- k. Als uw kind pas na het derde jaar is gaan spreken, sprak het dan in volledige, correcte en logische zinnen?
- 0 ja 0 nee
- l. Kan uw kind lichaamsdelen benoemen?
- 0 ja 0 nee
- Welke?
- m. Gebruikt uw kind woorden die u niet verwacht bij zijn/ haar leeftijd en in de juiste context?
- 0 ja 0 nee 0 soms
- Bijvoorbeeld:
- n. Is uw kind onder behandeling van een logopedist?
- 0 ja 0 nee 0 geweest
- Zo ja, voor welke problematiek?
- o. Heeft uw kind belangstelling voor cijfers en letters?
- 0 ja 0 nee 0 soms
- p. Stelt uw kind veel vragen? 0 ja 0 nee 0 soms
- Waarover?.....
- q. Kent uw kind de kleuren? Welke?

“Samen op weg
naar jouw
hoogste trede!”

Fatimaschool
katholiek
basisonderwijs

r. Welke taal wordt er thuis gesproken?

s. Opmerkingen met betrekking tot de taalontwikkeling:

.....

.....

.....

5. Sociale en emotionele ontwikkeling

Ons kind

a. <u>maakt</u> gemakkelijk contact met kinderen	0 ja	0 nee	0 soms
b. <u>is</u> creatief m.b.t. knutselen	0 ja	0 nee	0 soms
c. <u>heeft</u> een opvallend grote fantasie	0 ja	0 nee	0 soms
d. <u>maakt</u> graag contact met volwassenen	0 ja	0 nee	0 soms
e. <u>begrijpt</u> grapjes/ humor van een volwassene	0 ja	0 nee	0 soms
f. <u>maakt</u> taalgrapjes en begrijpt ze	0 ja	0 nee	0 soms
g. <u>is</u> nieuwsgierig	0 ja	0 nee	0 soms
h. <u>kan</u> een langere tijd zelfstandig, geconcentreerd spelen (>15 minuten)	0 ja	0 nee	0 soms
i. <u>speelt</u> :	0 voornamelijk met oudere kinderen
0 voornamelijk met jongere kinderen
0 voornamelijk met leeftijdsgenoten
0 het liefst alleen		

7. Persoonskenmerken

Ons kind

a. <u>neemt</u> veel initiatief	0 ja	0 nee	0 soms
b. <u>past</u> zich snel aan in een groep	0 ja	0 nee	0 soms
c. <u>heeft</u> een sterke mening	0 ja	0 nee	0 soms
d. <u>is</u> open in contacten	0 ja	0 nee	0 soms
e. <u>is</u> impulsief	0 ja	0 nee	0 soms
f. <u>is</u> vaak boos	0 ja	0 nee	0 soms
g. <u>heeft</u> last van angsten	0 ja	0 nee	0 soms
h. <u>is</u> fysiek actief	0 ja	0 nee	0 soms
i. <u>is</u> snel afgeleid	0 ja	0 nee	0 soms
j. <u>heeft</u> wisselende stemmingen	0 ja	0 nee	0 soms
k. <u>kan</u> goed luisteren	0 ja	0 nee	0 soms

“Samen op weg
naar jouw
hoogste trede!”

Fatimaschool
katholiek
basisonderwijs

l. <u>is</u> nerveus	0 ja	0 nee	0 soms
m. <u>vindt</u> het moeilijk om <u>nieuwe</u> dingen te doen	0 ja	0 nee	0 soms
n. <u>pakt</u> graag uitdagingen aan	0 ja	0 nee	0 soms
o. <u>is</u> gevoelig voor prikkels	0 ja	0 nee	0 soms
p. <u>oefent</u> vaak en graag <u>om</u> iets te leren	0 ja	0 nee	0 soms
q. <u>kan</u> dingen vaak ineens, <u>zonder</u> moeite (bijv. fietsen)	0 ja	0 nee	0 soms
r. <u>zet</u> door als hij/ zij iets <u>voor</u> elkaar wil krijgen	0 ja	0 nee	0 soms
s. <u>wil</u> graag nieuwe dingen leren	0 ja	0 nee	0 soms
t. <u>durft</u> zichzelf te zijn in een groep	0 ja	0 nee	0 soms
u. <u>raakt</u> overprikkelt in grote groe- <u>pen</u> / bij veel geluid/ bij veel licht	0 ja	0 nee	0 soms

Opmerkingen met betrekking tot de sociaal en emotionele ontwikkeling:

.....

.....

.....

Ondertekend door

Datum:

Handtekening:

Bijlage 5 Kenmerken onderpresteerders

Deze lijst is gebaseerd op Begaafde kinderen op de basisschool. Suggesties voor didactisch handelen .
(Nelissen & Span, 1999)

Kenmerken van onderpresteerders:

- Begrijpt en onthoudt moeilijke informatie wanneer wel geïnteresseerd.
- Leest veel, of verzamelt in vrije tijd op ander manieren veel informatie.
- Presteert significant beter op mondelinge dan op schriftelijke overhoringen.
- Kent veel feiten, heeft grote algemene ontwikkeling.
- Komt goed uit de verf bij individueel onderwijs op maat.
- Is creatief met levendige verbeelding.
- Ontwikkelt thuis op eigen initiatief allerlei activiteiten.
- Heeft brede belangstelling en vindt het leuk dingen te onderzoeken.
- Is gevoelig.
- Presteert op school redelijk tot slecht (soms alleen onder het eigen niveau)
- Huiswerk niet af of slecht gemaakt.
- Is vaak tevreden over eigen prestatie.
- Heeft een hekel aan inprenten.
- Vermijdt nieuwe leeractiviteiten uit angst te mislukken.
- Heeft minderwaardigheidsgevoelens, kan wantrouwend of onverschillig zijn.
- Doet niet graag mee aan groepsactiviteiten, heeft het gevoel dat niemand hem mag.
- Is minder populair bij leeftijdgenootjes, zoekt vriendjes onder gelijkgestemden.
- Doelen worden te hoog gekozen (zodat falen hieraan geweten kan worden) of te laag (zodat mislukken voorkomen kan worden).
- Is snel afgeleid en impulsief.
- Staat afwijzend of onverschillig tegenover de school.
- Wil niet geholpen worden, wil zelfstandig zijn.
- Voelt zich hulpeloos, neemt geen verantwoordelijkheid voor eigen daden (wijkt mislukken aan anderen of aan de situatie).
- Verzet zich tegen autoriteit.

Bijlage 6 Taxonomie van Bloom

Eén manier om aan de criteria voor een rijke leeractiviteit te voldoen, is door bij het ontwikkelen van lessen of projecten vragen en opdrachten op te nemen die een beroep doen op 'het hogere orde denken'.

Hogere orde vragen

Bij hogere orde vragen en opdrachten zijn voor het antwoord of de uitvoering de vaardigheden analyseren, evalueren of creëren nodig. Het zijn vragen en opdrachten die zich richten op:

- Stimuleren van leerlingen om verder en meer kritisch na te denken
- Stimuleren van het probleemoplossend denkvermogen
- Ontlokken van discussie
- Stimuleren van leerlingen om zelfstandig op zoek te gaan naar informatie

Lagere orde vragen

Lagere orde vragen zijn vragen die een beroep doen op onthouden, begrijpen en (deels) toepassen. Dit type vragen is geschikt voor:

- Evalueren van de voorbereiding en het begrip van leerlingen
- Vaststellen van de sterktes en zwaktes van leerlingen
- Herhalen en samenvatten van gegeven informatie

Zes "niveaus" van Bloom

Het verschil tussen 'lagere orde denken' en 'hogere orde denken' is weergegeven in de Taxonomie van Bloom, waarin zes niveaus worden onderscheiden: onthouden, begrijpen, toepassen, analyseren, evalueren en creëren. De niveaus dienen om een onderscheid te maken in de complexiteit van het kennisniveau waar een beroep op wordt gedaan. Er wordt hiermee *geen* volgorde voorgeschreven waarin een bepaald niveau aan bod zou moeten komen. Bij een rijke leeractiviteit worden in ieder geval meerdere niveaus aangesproken.

De taxonomie kan onder andere gebruikt worden als hulpmiddel bij het formuleren van **leerdoelen** en

hieraan gerelateerde **acties** en **producten**, waarmee deze gerealiseerd kunnen worden.

ONTHOUDEN BEGRIJPEN TOEPASSEN ANALYSEREN EVALUEREN CREËREN

Onthouden van feiten zonder begrip. Kan eerder geleerde kennis ophalen door zich feiten, termen, basisbegrippen en antwoorden te herinneren.

Begrijpen van informatie door het terug te halen uit de tekst. Heeft een basis aan feiten en ideeën.

Toepassen van het geleerde in een nieuwe situatie. Problemen oplossen door op een andere manier kennis, feiten, technieken en regels toe te passen.

Analyseren onderzoeken en analyseren van informatie door motieven en oorzaken te identificeren; conclusies trekken en bewijzen te vinden ter ondersteuning van bevindingen.

Evalueren het presenteren en verdedigen van meningen door informatie, geldigheid van ideeën of kwaliteit van werk te evalueren op basis van een reeks criteria.

Creëren van iets nieuws. Op een andere manier informatie verzamelen door elementen te combineren of alternatieve oplossingen te bedenken.

SLEUTELWOORDEN	SLEUTELWOORDEN	SLEUTELWOORDEN	SLEUTELWOORDEN	SLEUTELWOORDEN	SLEUTELWOORDEN
Benoemen Citeren Definiëren Herhalen Herkennen Identificeren Kiezen Kopiëren Labelen Lezen	Luisteren Memoriseren Observeren Onthouden Opschrijven Opzoeken Reproducen Selecteren	Vertellen Waar Wanneer Wat Weglaten Welke Wie	Aanduiden Demonstreren Discussieren Generaliseren Herformuleren Herzien Indelen	Interpretieren Observeren Rapporteren Relateren Samenvatten Schetsen Sorteren	Toelichten Tonen Uitdrukken Uitleggen Vergelijken Vertalen Voorbeelden geven Voorspellen Vragen
Assocïëren Beheersen Berekenen Categoriseren Classificeren Demonstreren Experimenten Plannen Gebruik maken van	Gebruiken Identificeren Interpretieren Manipuleren Ontwikkelen Organiseren Overbrengen Plannen Selecteren Simuleren	Toelichten Toepassen Uitvoeren Verbinden Vertalen Voorbouwen Vormen	Analyseren Beredeneren Categoriseren Classificeren Concluderen Discussieren Focussen Inspecteren Onderscheiden Reorganiseren	Onderzoeken Ontdekken Ontzaden Oorzaaken Vaststellen Vergelijken Vindzen Vragen	Samenstellen Schatten Selecteren Vaststellen Vergelijken Vinden
Aanbevelen Bekritisieren Belang Bepalen Beslissen Betogen Betwisten Bewijzen Concluderen Debatteren Evalueren Instemmen	Interpretieren Kiezen Kwalificeren Mening Waarderen Waarneemen Overhalen Overtuigen Overwegen Prioriteren Rechtvaardigen Schatten	Valideren Verdedigen Vergelijken Verklaren Waarderen Waarneemen Wierleggen	Aanpassen Bedenken Bewerken Combineren Construeren Creëren Experimenteren Reviseren Herzien Hypothese Innoveren	Integreren Ontstaan Ontwerpen Ontwikkelen Oplossen Producteren Samenstellen Samenvangen Verwijderen Verbeten Veranderen Vervangen Vervuilen Visualiseren Voorspellen Transformeren Voorstellen	Uitbreiden Uitvinden Veranderen Verbeteren Vereenvoudigen Vervangen Verwijderen Verbeten Veranderen Vervuilen Visualiseren Voorspellen Voorstellen

VORM	VORM	VORM	VORM	VORM	VORM
Definitie Feit Kenmerk Notitie Quiz	Reproductie Toets Werkboek Werkblad	Voorbeeld Verklaring Kenmerk Notitie	Opzet Presentatie Samenvatting	Demonstratie Dagboek Illustratie Interview	Logboek Optreden Presentatie Simulatie
Tabel Checklist Database Grafiek	Rapport Spreadsheet Enquête	Tabel Checklist Database Grafiek	Rapport Spreadsheet Enquête	Advertentie Film Product Spel Schilderij	Plan Project Lied Verhaal

Vragen	Vragen	Vragen	Vragen	Vragen	Vragen
Kun je drie... opnoemen? Welke is goed of fout? Hoe kwam het dat...? Hoe vaak...? Hoe omschrijf je...? Hoe is...? Wat is...? Wanneer was...? Wanneer gebeurde...? Waar...? Welke...? Wie...? Waarom...?	Wat gebeurde er en wat betekende dat voor...? Kun je uitleggen waarom...? Hoe zou je de betekenis van... opnieuw beschrijven? Hoe zou je... samenvatten? Wat kun je zeggen over...? Welke feiten of ideeën laten zien...? Wat is het idee van...? Wat is het beste antwoord...? Kun je in je eigen woorden vertellen...?	Hoe zou je... gebruiken? Welke voorbeelden kun je vinden om...? Hoe kan... opgelost worden? Hoe zou je laten zien dat...? Welke andere manier kun je verzinnen om...? Kun je gebruik maken van de feiten om...? Welke feiten zou je selecteren om te laten zien...? Welke vragen zou je stellen om...?	Wat zijn de onderdelen of kenmerken van...? Hoe is... gerelateerd tot...? Waarom denk je dat...? Welk motief is er om...? Welke conclusies kun je trekken uit...? Hoe zou je... classificeren? Hoe zou je... categoriseren? Kun je de verschillen herkennen in...? Welk bewijs kun je vinden voor...? Wat is de relatie tussen...? Kun je onderscheid maken tussen...? Wat is de functie van...?	Ben je het eens met...? Wat is jouw mening over...? Kun je de waarde inschatten van...? Zou het beter zijn om...? Waarom werd er gekozen voor...? Wat zou je aanbevelen...? Hoe zou je... beoordelen? Welke keuze zou je maken als...? Wat zou je selecteren als...? Hoe zou je prioriteren...? Welke informatie zou je gebruiken om jouw mening te onderbouwen? Hoe zou je rechtvaardigen dat...?	Hoe zou je... kunnen verbeteren? Kun je iets bedenken om...? Kun je een alternatief voorstellen voor...? Hoe zou je het kunnen veranderen? Op welke manier ontwerp je...? Stel dat... wat zou dat betekenen...? Kun je iets maken dat...? Kun je een manier bedenken om...? Zie je een oplossing voor...?

Bron: Bloom's Taxonomy - Teacher Planning Kit

Kijk op www.onderwijsmaakjesamen.nl voor meer informatie

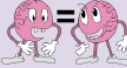

Bijlage 7 Denksleutels

Een denksleutel is een specifieke denkopdracht, afgedrukt op een sleutel. De creatieve denksleutels zijn bedacht door Tony Ryan. Met behulp van de denksleutels kan de leerkracht samen met de leerlingen leeractiviteiten vormgeven die aansluiten bij de drie hogere orde denkvaardigheden.

Bijlage: Overzichtstabel denksleutels

DENKSLEUTEL	OPDRACHT	VOORBEELD VOOR JONGE KINDEREN (2,5 TOT 6 JAAR)	VOORBEELD VOOR OUDERE KINDEREN (6 TOT 12 JAAR)
Vraag-sleutel 	Begin met het antwoord Laat kinderen vragen verzinnen die leiden tot alleen dat antwoord	Het antwoord is 'appel'. Welke vraag kun je stellen?	Het antwoord is 'vrijheid'. Welke vragen kun je stellen?
Nietus-sleutel nee 	Bepaal het omgekeerde. Plaats woorden als (kan) niet , (zal) nooit in een opdracht.	Noem 2 dingen die Sinterklaas nooit in je schoen zou stoppen?	Noem 10 geluiden die je NOOIT in het oerwoud zult horen?
Wat als-sleutel 	Stel de kinderen een 'Wat als...' vraag. Laat kinderen oorzaken en gevolgen benoemen.	Wat zou er gebeuren als dieren plotseling konden praten?	Wat zou er gebeuren als je niet meer ziek kon worden?
Combinatie-sleutel 	Laat kinderen de eigenschappen van twee voorwerpen die niet bij elkaar horen benoemen . Laat kinderen eigenschappen combineren zodat een nieuw voorwerp ontstaat.	Een knuffel is zacht en heeft ogen en een mond. Een kast staat stevig en heeft deuren en laatjes. Een opbergknuffel met vakjes zou de combinatie kunnen zijn	Een boom staat op een vaste plek in de buitenlucht en verandert elk seizoen van kleur. Een muizenval kun je overal neerzetten en vangt muizen. Een muizenval die van kleur verandert en daardoor niet opvalt als je hem buiten bij een boom plaatst, zou de combinatie kunnen zijn.
Alfabet-sleutel 	Laat kinderen woorden bedenken die beginnen met de letters A t/m Z die op de één of andere manier te maken hebben met een bepaalde categorie of met een bepaald onderwerp.	Dieren Aap Beer C (overslaan) Duif Ezel	Sprookjes Assepoester Boze wolf C.....
Lachwekkend- sleutel 	Doe een lachwekkende of uitspraak of stelling. Laat kinderen argumenten verzinnen om de stelling aannemelijk te maken.	Op lego blokken kun je prima slapen Als je er veel hebt kun je een bed bouwen. Als je er dan iets zachts overheen legt dan lukt het misschien wel.	De overheid zou iedereen een gratis auto moeten geven. Dit zorgt voor veel werkgelegenheid Hierdoor hoeft de regering minder kosten te maken.

Variatie-sleutel 	Vraag kinderen op hoeveel verschillende manieren ze een bepaalde activiteit kunnen doen.	Op hoeveel manieren kun je een jas aandoen?	Op hoeveel manieren kun je nieuwe vrienden maken?
Uitvinding-sleutel 	Laat kinderen uitvindingen ontwerpen. Stimuleer ze om ongebruikelijke manieren en materialen te gebruiken.	Maak van zand een auto	Ontwerp een bedopmaakapparaat
Overeenkomst-sleutel 	Vraag kinderen om overeenkomsten te noemen van twee duidelijk verschillende voorwerpen.	Wat is er hetzelfde aan een bal en een auto?	Wat is de overeenkomst tussen een steen en een bloem?
Voorspel-sleutel 	Laat kinderen voorspellen hoe bepaalde voorwerpen, situaties of omstandigheden er in de toekomst uitzien.	Hoe ziet ons lokaal er met kerstmis uit?	Hoe zou jouw kamer er over 10 jaar uit zien?
Muur-sleutel 	Leg de kinderen een stelling of uitspraak voor die normaal gesproken niet ter discussie staat en dus staat als een huis. Laat de kinderen de stelling ontkrachten door andere manieren te bedenken om met de situatie om te gaan.	Soep eet je met een lepel. Je kan soep ook uit een beker drinken.	Alle kinderen moeten maandag naar school Als we thuis leren dan ... Zieke kinderen mogen thuis blijven. Als we in het weekend leren dan..
VET-sleutel vet! 	Laat kinderen alledaagse voorwerpen verbeteren door de volgende handelingen Vervormen Er af halen Toevoegen	Hoe kun je deze toren verbeteren? Je mag dingen Vervormen, Er af halen en Toevoegen.	Hoe kun je dit spel verbeteren? Je mag dingen Vervormen, Er af halen en Toevoegen.
Nadeel-sleutel 	Laat kinderen nadelen van een alledaags voorwerp bedenken. Bedenk dan manieren om deze nadelen op te heffen.	Met een vork kan je geen soep eten, boterham smeren.	Met een telefoon kan je niet timmeren, meten, schrijven.
Plaatje-sleutel 	Laat de kinderen een afbeelding zien die niet direct gekoppeld is aan een thema Laat de kinderen argumenten bedenken waarop de afbeelding toch gekoppeld kan worden aan het thema.	Wat heeft deze foto van een banaan met Sinterklaas te maken?	Wat heeft deze foto van een aanslag in Afghanistan te maken met onze les over bezuinigingen?
Constructie-sleutel	Laat de kinderen met behulp van	Probeer met deze doosjes	Bouw een zo hoog

	een beperkte hoeveelheid materiaal een bouwkundig probleem oplossen.	iets te bouwen dat hoger is dan je stoel.	mogelijke constructie die zelfstandig kan blijven staan, waarbij je gebruik maakt van deze krant, plakband en een schaar
---	--	---	--

	Interpretatie-sleutel Beschrijf een ongebruikelijke situatie Vraag de kinderen om verschillende redenen te bedenken voor het bestaan van deze situatie.	Waarom huilt de Clown?	Waarom zit er een slang in het toilet?
---	--	------------------------	--

	Brainstorm-sleutel Geef de kinderen een probleemstelling die opgelost moet worden Laat kinderen brainstormen over een lijst met mogelijke oplossingen	Hoe zou jij het speelplein leuker kunnen maken? <u>Regels voor brainstorming:</u> <ul style="list-style-type: none"> • Probeer ze veel mogelijk ideeën te bedenken zonder na te denken of het wel kan. • Ongewone en gekke ideeën mogen ook • Aansluiten bij andere ideeën mag • Je mag andere ideeën niet afkeuren 	Hoe zou jij jouw dorp veiliger kunnen maken?
---	--	--	--

	Verplicht verbonden-sleutel Laat de kinderen een oplossing bedenken voor een probleem waarbij ze verplicht zijn om een aantal voorwerpen te gebruiken.	Hoe kan je water drinken met een vel papier?	Hoe haal je jouw vlieger uit een boom met behulp van een zakje pinda's, een haarborstel en een stripboek?
---	--	--	---

	Ander gebruik-sleutel Laat kinderen hun fantasie en voorstellingsvermogen gebruiken om manieren te bedenken waarop een bestaand voorwerp anders gebruikt kan worden.	Noem 2 dingen die je ook met een vork kunt doen behalve eten.	Noem 10 manieren waarop een rode clownsneus anders gebruikt zou kunnen worden.
---	--	---	--

	Anders dan anders-sleutel Laat kinderen manieren bedenken om een bepaalde opdracht uit te voeren zonder de normale hulpmiddelen te gebruiken.	Hoe kan je tandenpoetsen zonder tandenborstel? Hoe kan je water drinken zonder beker?	Hoe kan je het gras maaien zonder grasmaaier? Hoe kan je oorlog voeren zonder wapens?
---	---	--	--

Bijlage 8 Executieve functies

Executieve functies zijn al die regelfuncties van de hersenen die essentieel zijn voor het realiseren van doelgericht en aangepast gedrag. Alle executieve functies of vaardigheden hebben een controlerende en aansturende functie. Met deze functies bepalen we het doel van ons handelen en gedrag, schakelen we afleidende factoren uit, plannen we de volgorde van handelingen, voeren we de taken die daarvoor nodig zijn stap voor stap uit en controleren we het effect, waarbij we ook rekening houden met mogelijke toekomstige effecten. We reguleren er emoties, motivatie en alertheid mee en laten ervaringen uit het verleden meespelen bij de verwachtingen over en beslissingen voor de toekomst. Executieve functies kunnen worden gezien als de 'dirigent' van de cognitieve vaardigheden, het zijn een verzameling processen die te maken hebben met het beheren van jezelf en de bronnen die nodig zijn om een doel te bereiken.

Executieve functies zijn lastig eenduidig te definiëren. Dit komt doordat zij meerdere verschillende deelfuncties omvatten. (Slim maar.. Dawson en Guare, 2009)

- **Reactie (of respons)-inhibitie**
- *Het vermogen om na te denken voor je iets doet.*
- **Werkgeheugen**
- *Het vermogen om informatie in het geheugen vast te houden tijdens de uitvoering van complexe taken.*
- **Zelfregulatie van affect/emotieregulatie**
- *Het vermogen om emoties te reguleren om doelen te realiseren, taken te voltooien of gedrag te controleren.*
- **Volgehouden aandacht**
- *Het vermogen om de aandacht erbij te houden, ondanks afleidingen, vermoeidheid of verveling.*
- **Taakinitiatie**
- *Het vermogen om zonder dralen met projecten te beginnen, op tijd, op efficiënte wijze.*
- **Planning/prioritering**
- *De vaardigheid om een plan te bedenken om een doel te bereiken of een taak te voltooien. Hierbij moet je ook in staat zijn beslissingen te nemen over wat belangrijk en wat niet belangrijk is.*
- **Organisatie**
- *Het vermogen om dingen volgens een bepaald systeem te arrangeren of te ordenen.*
- **Timemanagement**
- *Het vermogen om in te schatten hoeveel tijd je hebt, hoe je die kunt indelen en hoe je je aan tijdslimieten en deadlines kunt houden.*
- **Doelgericht doorzettingsvermogen**
- *Het vermogen om een doel te formuleren, dat te realiseren en daarbij niet afgeleid of afgeschrikt te worden door andere behoeften of tegengestelde belangen.*
- **Flexibiliteit**
- *De vaardigheid om plannen te herzien als zich belemmeringen of tegenslagen voordoen, zich nieuwe informatie aandient of er fouten gemaakt worden; het gaat daarbij om aanpassing aan veranderende omstandigheden.*
- **Metacognitie**
- *Het vermogen om een stapje terug te doen om jezelf en de situatie te overzien, om te bekijken hoe je een probleem aanpakt; het gaat daarbij om zelfmonitoring en zelfevaluatie*

Bijlage 9 Verrijkingmateriaal

Naam	Indien bekend, voor welke groep of niveau	Soort materiaal
Kien	Groep 5,6,7,8	Werkbladen per thema met antwoorden.
Pluspunters	Groep 3 t/m 8	Werkboek met antwoordenboek
Plustaak	Groep 3/4, 4/5, 5/6, 6/7, 7/8, 8	Werkboekjes en antwoorden
Somplex	Groep 3 t/m 8	Werkbladen en antwoorden
Doordenkertjes		Werkbladen en antwoorden
Bolleboos	Groep 4-5 5-6	Werkbladen en antwoorden

Taal – spelling

Naam	Indien bekend, voor welke groep of niveau	Soort materiaal
Kinheim: sprookjes en fabels	Vanaf groep 5	
Kinheim: journalistiek	Vanaf groep 5	
Kinheim: Taaldieren	Groep 6, 7, 8	
Surplus klein maar fijn handleiding deel 1	groep 2	
Surplus klein maar fijn dino's deel 2 groep 2	Groep 2	
Surplus klein maar fijn onder water deel 3	Groep 2	
Surplus letterpuzzelbladen	Groep 2	
Surplus klein maar fijn winter deel 4	Groep 2	
Plustaak	Groep 3-4/5-6/7-8 en 8	
Plusboek taal actief	Groep 4 t/m 8	

Wereldoriëntatie

Naam	Indien bekend, voor welke groep of niveau	Soort materiaal
Denkwerk, deel 1 en 2	Groep 5/6	Werkboek
Zoek het zelf maar uit (Vooruit)	Groep 7/8 Groep 4/5/6/7/8	Werkboek en handleiding Werkboek
Topklassers: breinwijzer	Groep 5/6	Werkboek en antwoorden
Topklassers: Ontdek de wetenschap	Groep 5/6	Werkboek en antwoorden
Topklassers: Cultuur, taal is van iedereen	Groep 5/6	Werkboek en antwoorden
Topklassers: Cultuur, culturen ver weg en dichtbij	Groep 5/6	Werkboek en antwoorden
Topklassers: sterrenkunde, deel 1	Groep 7/8	Werkboek en antwoorden
Topklassers: natuurverschijnselen, deel 2	Groep 7/8	Werkboek en antwoorden
Topklassers: natuurkunde, deel 3	Groep 7/8	Werkboek en antwoorden
Topklassers: scheikunde, deel 4	Groep 7/8	Werkboek en antwoorden
Topklassers: biologie, deel 5	Groep 7/8	Werkboek en antwoorden

Pluizers: kranten		
Pluizers: weer		
Pluizers: factoren		
Pluizers: muziek		
Pluizers: landen		
Pluizers: dieren		
Pluizers: sjablonen		
Pluizers: geschiedenis		
Pluizers: natuur		
Kinheim: Zo in de zoo	Vanaf groep 3	
Kinheim: Het Circus	Vanaf groep 3	
Kinheim: Dierenrijk	Groep 4 en 5	
Kinheim: Mijn eigen wereld	Vanaf groep 4	
Kinheim: Riddertijd	Vanaf groep 4	
Kinheim: Reis om de wereld	Groep 5 tot en met 8	
Kinheim: Overal dieren	Groep 6, 7, 8	
Kinheim: Amsterdam	Groep 7 en 8	
Kinheim: Evolutie	Groep 7 en 8	

Overig

Naam	Indien bekend, voor welke groep of niveau	Soort materiaal
Denkwerk informatie verzamelen deel 1	Groep 5&6	
Denkwerk informatie verzamelen deel 2	Groep 5&6	
Techniektoernooi	Groep 7&8	

Bijlage 10 Versnellingswenselijkheidslijst

<https://talentstimuleren.nl/?file=197&m=1358280397&action=file.download>

<https://www.bco-onderwijsadvies.nl/diensten/versnellen-van-excellente-leerlingen-zonder-drempels>